

DZIAŁ 2. ŚRODOWISKO NATURALNE I KULTUROWE

2.1 KLIMAT

Gmina Zgierz położona jest w centralnej części Polski, w północnej części województwa łódzkiego. Leży w strefie ścierania się wpływów atlantyckich i kontynentalnych - częściej ulega oddziaływaniu mas powietrza z zachodu. Klimat umiarkowany. Klimatyczną osobliwością śródziemnej Polski, są chłodne dni na wiosnę, kiedy dociera do nas powietrze arktyczne oraz ciepłe i słoneczne lato, wywołane przez masy zwrotnikowe. Średnia temperatura przekracza nieco 8°C, przy przeciętnie najchłodniejszym styczniu (-3°C) i najcieplejszym lipcu (19°C). Opady atmosferyczne są raczej niskie, osiągając 600 - 660 mm. Okres wegetacji roślin jest uwarunkowany przebiegiem pogody, w naszych warunkach klimatycznych trwa ok. 250-280 dni. Charakterystyczne jest występowanie okresowych zakłóceń w przebiegu wegetacji, spowodowanych niedoborem opadów /susza 2003 i 2005r./.

2.2. GLEBY

Ponad połowę obszaru gminy Zgierz stanowią grunty rolne. Pod względem typologicznym dominują tu gleby biellicowe i pseudobiellicowe oraz gleby skrytobiellicowe (rdzawe). Gleby skrytobiellicowe wytworzone na osadach piaszczystych to głównie rejon Grotnik. Zdecydowanie mniejszy udział mają gleby brunatne i kwaśne. Występują głównie w rejonach miejscowości od Woli Branickiej na południu do Warszyc na północy. W niewielkim udziale występują także czarne i szare ziemie związane z rzekami Moszczenicą i Czerniawką - w rejonach Kęblin i Warszyc. Na terenie gminy Zgierz nie występują gleby klasy I, niewiele jest też gleb o właściwościach charakterystycznych dla gleb klasy II. Przeważają gleby klasy IV i V. Gleb najstarszych (klasa VI i VIz) jest odpowiednio 18,0 % i 0,6 %. Gmina Zgierz charakteryzuje się jednym z najstarszych wskaźników glebowych.

2.3. BOGACTWA NATURALNE

Złóża surowcowe występujące na obszarze gminy Zgierz to przede wszystkim cechsztyński wysad solny oraz pokłady węgla brunatnego okolic Rogóżna. Pod względem jakościowym sól kamienna złoża przedstawia surowiec o zawartości średnio ok. 99% NaCl, a zasoby w strefie do 1000 m głębokości oszacowano na ok. 8,6 mln ton. Zasoby węgla brunatnego w Rogóżnie szacowane są na 550 mln ton. Jednocześnie mniejsze złożo węgla brunatnego o zasobach równych 8 tys. ton występuje w Dąbrówce Wielkiej, ale zostało skreślone z bilansu zasobów kopalni i wód podziemnych w Polsce. Zasoby węgla i soli w rejonie Rogóżna nie nadają się do eksploatacji. Pokłady węgla charakteryzują się zbyt małą miąższością oraz dużym zasiarzeniem i zasoleniem. Ponadto eksploatacja spowodowałaby powstanie głębokiego leja depresyjnego oraz zasolenie wód w głębszych piwnych i wód powierzchniowych oraz gleb.

W rejonie Rogóżna występują mineralne wody termalne o dużych walorach balneologicznych. Wody te okalają wysad solny.

Występują tu trzy zbiorniki wód:

- nadkładowy zbiornik wodonośny – wody zwykłe słodkie pitne, ogólna mineralizacja wynosi ok. 100 mg/l,
- międzypokładowy zbiornik wodonośny – wody te mają zwiększoną zawartość chlorków, siarczanów, wapnia i magnezu, ogólna mineralizacja waha się od 150 mg/l do 10 300 mg/l,
- podwęglowy zbiornik wodonośny – ogólna mineralizacja waha się od 5 000 mg/l do ponad 10 000 mg/l (max. 30 000 mg/l)

Ze względu na skład chemiczny wody te zaliczamy do wód chlorkowo – siarczanowo-wapniowych oraz chlorkowo – siarczanowo – wodorowęglanowo – sodowo – potasowych. Temperatura wód wynosi 13 – 17 ° C.

Oprócz wymienionych powyżej zasobów surowcowych na terenie gminy Zgierz powszechnie występują złoża surowców mineralnych (kruszywa naturalne – piaski i żwiry) oraz surowców ilastych ceramiki budowlanej.

Aktualnie eksploatowane zasoby kruszyw naturalnych obejmują złoża w miejscowościach: Kotowice, Rosanów, Leonardów, Jasionka, Dąbrówka Strumiany, Józefów. Natomiast zasoby surowców ilastych ceramiki budowlanej eksploatowane są w Dąbrówce Strumiany oraz w Dąbrówce Wielkiej.

Eksploatacja surowców mineralnych prowadzi do niekorzystnych zmian w obrębie wszystkich składników środowiska. Przekształcenie pierwotnych cech morfometrycznych rzeźby oraz zniszczenie niektórych form morfologicznych powoduje dalsze zagrożenia dla środowiska, takie jak zmiana stosunków wodnych, zanieczyszczenie wód podziemnych i powierzchniowych, degradacja szaty roślinnej, powstanie hałd odpadów poeksploatacyjnych. Dlatego też liczne wyrobiska poeksploatacyjne występujące w gminie Zgierz powinny być poddane rekultywacji technicznej i biologicznej w celu przywrócenia wartości przyrodniczych tego terenu oraz zlikwidowania stwarzanego zagrożenia środowiska.

2.4 LESISTOŚĆ

Gmina	Pow. lasów własności Skarbu Państwa	Powierzchnia lasów niestanowiących własności Skarbu Państwa									Pow. lasów ogółem wg ewidencji gruntów [ha]	% zalesienia
		Według ewidencji gruntów						Według uproszczonego Planu Urządzenia Lasu				
		Osób fizycznych.	Wspólnot gruntowych	Spółdzielni	Kościółów i zw. wyzn.	Komunalne	Razem	Osób fizycznych	Wspólnot gruntowych	Razem		
Gmina Zgierz	4517	1317	5	19	8	47	1396	1289	6	1295	6032	28,9

Tabela - Struktura lasów, formy własności

Źródło: opracowanie własne

Powierzchnia zalesienia w gminie Zgierz plasuje ją na czołowym miejscu pod względem powierzchni zalesionych w powiecie zgierskim. Wyraża się wskaźnikiem lesistości 28,9 % i przewyższa średnią lesistości Polski wynoszącą 28,3 %. Średnia lesistość w powiecie zgierskim wynosi 18,5 %.

Przeciętny wiek lasów występujących na tym terenie to 59 lat, w lasach państwowych i 39 lat w przypadku lasów prywatnych. Stosunkowo duży jest udział drzewostanów starszych, w wieku 70 – 95 lat. Lasy państwowe, gdzie od wielu lat prowadzona jest prawidłowa gospodarka leśna charakteryzują się korzystniejszym układem siedlisk, szerszym wachlarzem gatunkowym oraz większym przyrostem bieżącym grubizny niż drzewostany lasów prywatnych.

2.5.ZASOBY WODNE

Obszar gminy Zgierz należy do zlewni rzeki Wisły. Wody z terenu gminy spływają do Bzury i jej dopływów. Dla obszaru stanowiącego zlewnię Bzury charakterystyczna jest gęsta sieć rzeczna.

Sieć rzeczna gminy Zgierz wykształciła się w okresie po wycofaniu się lądolodu warciańskiego, kiedy panował wilgotny klimat i rzeki zwiększyły swój potencjał erozyjny. Skutkiem tego, rzeki wcięły się w południowej, wysoczyznowej części, a następnie osadziły wyerodowany materiał na płaskich równinach w części północnej. Generalnie rzeki na obszarze gminy mają przebieg południkowy. Obszar położony w części południowo zachodniej gminy stanowi strefę źródłową dla wielu cieków będących dopływami Bzury (Ciosenka, Dzierżazna (Malina), ciek bez nazwy będący dopływem Czerniawki, ciek bez nazwy będący dopływem Moszczenicy).

Lp.	Nazwa cieków – rzeki	Długość (km)		Zagrożenie powodziowe odcinki (km)
		Ogółem	uregulowane	
1.	2.	3.	4.	6.
1	Czerniawka	16,2	8,5	brak
2	Dzierżazna	11,7	3,1	brak
3	Linda	12,8	2,5	brak
4	Malina	10,0	-	brak
5	Moszczenica	31,7	31,7	brak

Tabela - Główne cieków wodne gminy

Źródło: opracowanie własne

Zasoby wodne gminy nie należą do dużych. Retencjonowanie wody odbywa się w różnej wielkości zbiornikach wodnych, które odgrywają znaczną rolę w zwiększaniu zasobów wodnych danego obszaru. Stanowią źródło zasilania wód podziemnych, regulują stosunki wodne w zlewni, są zabezpieczeniem w przypadku wystąpienia klęsk żywiołowych (powódź, susza). Równocześnie zbiorniki mogą pełnić inne funkcje - rekreacja, źródło wody dla rolnictwa - podnosząc atrakcyjność turystyczną i inwestycyjną wielu miejscowości.

Lp.	Nazwa zbiornika	Miejscowość	Powierzchnia [ha]	Pojemność [tys. m ³]
1.	2.	3.	4.	5.
1	Zbiornik wodny	Biała	3,10	56,00
2	Młyn - stawy	Wola Branicka	4,60	460,00
3	Stawy	Bądków	6,65	92,00
4	Stawy	Kotowice	8,20	100,00
5	Stawy	Glennik	9,45	158,00
6	Zbiornik wodny	Grotniki	1,45	23,00

Tabela - wykaz większych zbiorników wodnych na terenie gminy

źródło: opracowanie własne

2.6. ZANIECZYSZCZENIA ŚRODOWISKA

Zagrożenie gleb – nadmierne zakwaszenie oraz mała zasobność w składniki pokarmowe. Zakwaszenie gleb powoduje, że stają się one podatne na zanieczyszczenia, natomiast zubożenie zawartości składników pokarmowych w glebach prowadzi do ich degradacji. Kwaśny odczyn gleby zwiększa rozpuszczalność składników mineralnych, co prowadzi do ich wymywania, a w rezultacie do zubożenia gleby. W miejsce składników mineralnych do roztworów glebowych przechodzą toksyczne związki żelaza, glinu i manganu.

Zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego – głównym źródłem emisji szkodliwych substancji są: zakłady przemysłowe, system transportowy oraz lokalne kotłownie i paleniska indywidualne. Emisja z punktowych źródeł zanieczyszczeń, tj. z zakładów przemysłowych jest objęta ewidencją i kontrolą, natomiast z pozostałych źródeł jest trudna do zbilansowania i nie jest kontrolowana. Brak jest szacunkowych danych z terenu gminy Zgierz w tym temacie.

Emisja komunikacyjna - jest kolejnym źródłem zagrożenia dla walorów środowiska przyrodniczego i zdrowia człowieka. Szkodliwość systemu transportowego związana jest emisją gazów: tlenków azotu, tlenku węgla, dwutlenku węgla i węglowodorów oraz emisją pyłów zawierających związki ołowiu, kadmu, niklu i miedzi. Poza związkami będącymi produktami spalania paliw, w ruchu kołowym emituje się również duże ilości pyłów pochodzących ze ścierania się opon i nawierzchni drogi. Emisja komunikacyjna stanowi największe zagrożenie dla obszarów położonych w sąsiedztwie dróg o dużym natężeniu ruchu. W przypadku gminy Zgierz układ drogowy opiera się o drogę krajową nr 1 Gdańsk – Cieszyn oraz drogę krajową nr 702 Zgierz – Kutno. Z racji zwiększającego się ruchu lokalnego są to bez wątpienia tereny zagrożone negatywnym oddziaływaniem transportu. Transport przyczynia się do zanieczyszczenia nie tylko powietrza, ale również gleb, a w konsekwencji wód poprzez wymywanie zanieczyszczeń i ich infiltrację w głąb gruntu.

Hałas - Na obszarze gminy Zgierz głównym źródłem zagrożeń akustycznych jest **transport drogowy**. Większa elastyczność transportu drogowego w porównaniu z transportem kolejowym oraz większa niż kilkanaście lat temu dostępność na rynku środków transportu drogowego zadecydowała o obecnej dominacji. Wraz z niewystarczającym i spóźnionym, w stosunku do tempa rozwoju komunikacji drogowej, rozwojem układów drogowo – ulicznych, uległy pogorszeniu warunki akustyczne w wielu obszarach i na terenach położonych w pobliżu dużych tras komunikacyjnych. W gminie Zgierz największe natężenie hałasu obserwuje się na drogach krajowych :

- Nr 1 Gdańsk – Cieszyn,
- Nr 702 Zgierz – Kutno.

Hałas kolejowy nie stanowi tak dużego zagrożenia akustycznego jak hałas drogowy ze względu na jego mniejsze natężenie oraz lokalizację linii kolejowych na terenach o rzadkiej zabudowie. Linie kolejowe, których trasy prowadzą przez obszar gminy Zgierz to:

- linia kolejowa Łódź – Łowicz – Sochaczew – Warszawa,
- linia kolejowa Łódź – Zgierz - Ozorków – Gdańsk.

Zagrożenie akustyczne spowodowane **hałasem lotniczym** w gminie Zgierz nie występuje.

Promieniowanie elektromagnetyczne, niejonizujące - Źródłem promieniowania elektromagnetycznego niejonizującego są systemy przesyłowe energii elektrycznej, stacje radiowe, telewizyjne i telefonii komórkowej, urządzenia diagnostyczne, terapeutyczne, urządzenia przemysłowe i urządzenia użytku domowego, co powoduje, że promieniowanie to występuje powszechnie w środowisku. Ujemny wpływ na stan środowiska i zdrowie ludzi mają urządzenia, które emitują fale elektromagnetyczne wysokiej częstotliwości w postaci radiofal o częstotliwości od 0,1 do 300 MHz i mikrofal od 300 do 300 000 MHz, umieszczone w środowisku naturalnym. W gminie Zgierz do sztucznych źródeł emisji pól elektromagnetycznych stanowiących zagrożenie dla środowiska należą:

- linie elektroenergetyczne o napięciu znamionowym 110 kV, 220 kV – szkodliwy wpływ ma pas szerokości od 12 do 37 m,
- stacje bazowe telefonii komórkowej.

Ścieki - Nienajlepszy stan jakości wód powierzchniowych związany jest z nierównomiernym rozwojem infrastruktury wodno – kanalizacyjnej, zwłaszcza na terenach wiejskich, gdzie występuje słaby rozwój infrastruktury kanalizacyjnej lub wręcz jej brak.

Lp.	Gmina	Ludność korzystająca z kanalizacji [%]	Ludność korzystająca z wodociągu [%]	Ilość wody pobranej z ujęć [m ³ /d]	Ilość ścieków oczyszczonych [m ³ /d]	Oczyszczalnie ścieków			Długość sieci kanalizacyjnej [km]
						Przydomowe	Gminne	Inne	
1.	Gmina Zgierz	1,1	74,6	2307	37,13	185	3	3	4,98

Tabela - Gospodarka wodno – ściekowa na terenie gminy Zgierz
Źródło: opracowanie własne

Przy tak wysokiej dysproporcji między stopniem rozwoju sieci kanalizacyjnej i wodociągowej, istnieje zagrożenie zanieczyszczenia wód podziemnych i powierzchniowych ściekami odprowadzanymi bezpośrednio do wód lub gruntu, ściekami z opróżniania szamb lub przesiąkami z nieszczelnych szamb do gruntu. Zagrożenie dla wód stwarzają również zakłady nieposiadające oczyszczalni i odprowadzające do wód ścieki nieoczyszczone. Jednakże obserwacje długookresowe pozwalają na stwierdzenie powolnej poprawy stanu jakości wód.

Gmina Zgierz, w związku z brakiem infrastruktury kanalizacyjnej, nie posiada gminnej oczyszczalni ścieków.

Na obszarze gminy nie występują również oczyszczalnie ścieków obsługujące podmioty gospodarcze. Lokalne oczyszczalnie ścieków znajdują się w obiektach użyteczności publicznej, które posiadają pozwolenia wodnoprawne wydane przez Starostę Zgierskiego na odprowadzanie do wód lub gruntów ścieków ze stacjonarnych oczyszczalni.

Odpady komunalne - Źródłami odpadów komunalnych w gminie Zgierz są gospodarstwa domowe, instytucje i zakłady infrastruktury oraz zakłady przemysłowe zlokalizowane na analizowanym obszarze.

System zbiórki odpadów komunalnych uregulowany jest na terenie gminy w Gminnym Programie Ochrony Środowiska i Gminnym Planie Gospodarki Odpadami. Od 1999 roku realizowana jest selektywna zbiórka odpadów w kategoriach odpadów szkło i PET. Około 40% mieszkańców gminy ma podpisane umowy z firmami odbierającymi odpady.

Na terenie gminy Zgierz nie ma składowiska odpadów komunalnych ani przemysłowych. Odpady komunalne z terenu gminy Zgierz deponowane są na składowiskach w Zgierzu, w Krośniewicach i w Łodzi. Szacunkowa ilość wytwarzanych odpadów komunalnych wynosi 3400 Mg rocznie.

Rok wprowadzenia selektywnej zbiórki – 1999 r.		Gmina Zgierz								
		1999 r.	2000 r.	2001 r.	2002 r.	2003 r.	2004 r.	2005r.	2006r.	2007r.
Ilość pojemników [sztuk]	55	55	55	55	55	55	55	55	55	55
	33	33	33	33	33	33	33	30	30	30
Ilość zebranych surowców [Mg/rok]	Brak danych	4,26	4,26	5,2	8,4	8,0	10,0	8,6	8,6	9,4
	Brak danych	19,30	19,30	24,5	34,0	60,0	80,0	76,6	80,4	80,4

*Tabela - System selektywnej zbiórki odpadów
źródło: opracowanie własne*

2.7. CHRONIONE OBSZARY PRZYRODNICZE NA TERENIE GMINY ZGIERZ.

Obszar gminy Zgierz w 80 % stanowi obszar chronionego krajobrazu ze szczególnym uwzględnieniem doliny rzeki Czerniawki, Moszczenicy i Ciosenki. Fragment gminy Zgierz znajduje się w części otuliny Parku Krajobrazowego Wzniesień Łódzkich i zajmuje pow. 42,5 ha.

Rezerваты przyrody.

- "Ciosny" - jałowcowy w Rosanowie
- "Dąbrowa Grotnicka" - fragment lasów Grotnicko - Lućmierskich
- "Grądy nad Moszczenicą" - północna część uroczyska leśnego (granicząca z rzeką Moszczenicą) położonego na zachód od miejscowości Swędów
- "Grądy nad Lindą" - rezerwat leśny między miejscowościami Lućmierz i Grotniki.

Pomniki przyrody.

Na obszarze gminy zarejestrowanych jest 47 drzew - pomników przyrody w następujących miejscowościach :

- Grotniki - 2 sosny o zrosniętych na wys. 2,6 m. pniach o obw.96cm i 103cm
- Lućmierz - 3 dęby szypułkowe o obw. : 404cm, 540cm, 600cm
- Lućmierz - Emilia /w lesie przy parkingu/ - 2 dęby szyp. obw. - 357cm, 378 cm
- Szczawin /obok leśniczówki/ - 2 dęby szyp. 580cm, 520cm
- Wola Branicka /las państwowy/ - 1 dąb szyp. obw.-270 cm

- Rosanów ul. Długa - 1 kasztanowiec o obw. - 314cm
- Dębniak - 5 dębów bezszypułkowych o obw.-347cm,337cm,391cm, 335cm, 284cm
- Biała - 2 lipy obw.392cm, 201cm; kasztanowce - obw.220cm, 250cm,338cm,358cm, Thuja - obw.140cm.
- Kębliny - 1 dąb o obw.364cm, 2 lipy - o obw. 288cm, 297 cm, wiąz-561 cm
- Dąbrówka Strumiany - 3 dęby o obw. 333 cm, 320 cm , 301cm
- Grotniki - 2 dęby o obw.-370cm, 410cm, lipy drobnolistne - 280cm, 248
- 7 lip drobnolistnych 207cm-334cm
- Jezewo - lipa drobnolistna - o obw. 254cm
- Ostrów - lipa drobnolistna - o obw. 245cm ; dąb szyp. - 454 cm
- Dzierżązna - lipa drobnolistna - o obw. 454cm
- Brachowice - 2 dęby szypułkowe - o obw. 328cm, 236cm

Aleje pomnikowe:

- Glinnik /wzdłuż drogi do Szczawina - aleja złożona z 72 szt. drzew w tym : buki 15szt. -o obw. 290cm - 438cm
lipy 57szt. - o obw. 74cm-150cm
- Wypychów- aleja lipowa złożona z ok.35 szt. drzew o obw. 160cm-290cm
- Grotniki - aleja lipowa złożona ze 182 szt. drzew o obw. 149cm-290cm
- Łągiewniki Nowe /wzdłuż drogi Zgierz -Stryków -aleja klonów srebrzystych składająca się z 250 drzew o obwodach 180cm - 350cm.

Parki wiejskie:

- Lućmierz - siedziba SDOO w Lućmierzu
- Jezewo - Jednostka Wojskowa
- Dzierżązna – Gminny Ośrodek Kultury
- Kębliny - siedziba "MONAR"
- Glinnik - własność prywatna.

Użytki ekologiczne.

Na obszarze gminy, w kompleksach leśnych Lasów Państwowych, występują użytki ekologiczne podlegające ochronie ustanowione Rozporządzeniem Wojewody Łódzkiego Nr 50/2001 z dnia 8.08.2001r. Obejmują łączną powierzchnię 3,89 ha. Należą do nich:

Lp.	Rodzaj użytku (opis)	Pow.(ha)	Lokalizacja
1.	teren podmokły, okresowo zalewany, porośnięty roślinnością bagienną	0,5	Ustronie
2.	teren podmokły, położony przy rzece Moszczenicy, okresowo zalewany, porośnięty roślinnością bagienną,	0,23	Wola Branicka
3.	teren podmokły z występującą naturalną sukcesją wtórną, porośnięty roślinnością typową dla terenów podmokłych	0,41	Grotniki
4.	teren podmokły z występującą naturalną sukcesją wtórną, porośnięty roślinnością typową dla terenów podmokłych	0,60	Grotniki
5.	zbiornik wodny z rozpoczętą naturalną sukcesją wtórną	0,75	Grotniki
6.	teren podmokły z występującą naturalną sukcesją wtórną, porośnięty roślinnością typową dla terenów podmokłych	0,40	Grotniki
7.	teren podmokły z występującą naturalną sukcesją wtórną, porośnięty roślinnością typową dla terenów podmokłych, okresowo zalewany	1,0	Lućmierz

Tabela - Wykaz użytków ekologicznych

Źródło: opracowanie własne

2.8. ŚRODOWISKO KULTUROWE

Teren gminy Zgierz zamieszkiwany był od wielu tysięcy lat. Świadczą o tym znaleziska archeologiczne ze wszystkich okresów pradziejowych. Ciągłość osadnicza na tym terenie sięga ostatnich dziesięciu tysięcy lat. Najpierw były to wędrujące grupy zbieraczy i myśliwych. Później zaczęto uprawiać ziemię i pojawiły się pierwsze stałe osady. Pierwotne osadnictwo kierowało się kilkoma wymaganiami. Po pierwsze musiało być blisko wody – najlepiej strumyka lub rzeczki, ale musiało być także sucho. W pierwszym rzędzie zasiedlano, więc piaszczyste, wyniesione lekko tereny przy ciekach wodnych. Potem, w miarę rozwoju gospodarki osadniczej i rolnictwa, niezbędne stały się urodzajne ziemie. Najlepiej było mieszkać na piaszkowym wzgórku, a obok mieć urodzajne gliniaste pole. Oczywiście najwcześniej brano pod uprawę tereny bardziej urodzajne, położone na wysoczyznach między dolinami, samo osadnictwo „wchodziło” na teren dzisiejszej gminy wzdłuż cieków rozcinających krawędź Wysoczyzny, czyli wzdłuż Bzury, Moszczenicy czy Czerniawki.

Czasy historyczne, czyli mniej więcej ostatnie tysiąclecie, mają swą dokumentację pisaną. Cały ten czas gmina była (i jest) na Ziemi Łęczyckiej (czyli we wschodniej Wielkopolsce). Gdy w drugiej połowie XIV w. powstały powiaty, część obecnej gminy znalazła się w powiecie łęczyckim, ale jej południowo-wschodni kraniec w brzezińskim. Ówczesne powiaty to jednak coś innego niż dzisiejsze. Wtedy stanowiły okręgi sądownicze. Na przełomie XVIII i XIX wieku (w 1793 r.), po II rozbiórce pojawił się powiat zgierski – prawie cały teren dzisiejszej gminy znalazł się w jego obrębie (znów za wyjątkiem części południowo-wschodniej). Siedzibą powiatu zgierskiego na początku był Piątek. Granica wschodnia tego powiatu na terenie dzisiejszej gminy biegła mniej więcej po linii - Besiekierze, Kębliny, Dąbrówka Strumiany, Skotniki. Administracja terenowa, czyli gminy pojawiły się na naszym terenie w XIX wieku. Dawny powiat zgierski przetrwał do okresu powstania styczniowego a konkretnie do roku 1866. Zlikwidowano go m.in. za aktywny udział mieszkańców miasta i dzisiejszej gminy w tymże powstaniu styczniowym. Po zniesieniu powiatu zgierskiego część wsi dzisiejszej gminy Zgierz, znalazła się w powiecie łęczyckim, część w brzezińskim, a część w łódzkim m.in. Zgierz.

Dobra kultury materialnej

Biała

1. Cmentarz parafialny z II wojny światowej
2. Miejsca pamięci narodowej:
  - zbiorowy grób żołnierzy 28. i 31. Pułku Strzelców Kaniowskich na cmentarzu parafialnym w Białej
  - pomnik Marszałka Józefa Piłsudskiego
  - grób Trzech Powstańców z 1863 r. w formie obelisku z tablicą na ścianie kościoła
  - Izba Pamięci Narodowej w Szkole Podstawowej w Białej – została otwarta w nowej siedzibie 18.06.2002 r. (znajdują się materiały i eksponaty dotyczące filii obozu koncentracyjnego dla małoletnich utworzonej na polecenie Głównego Urzędu Bezpieczeństwa Rzeszy w dniu 07.12.1942 r. w Dzierżąnej)
3. Zespół kościoła parafialnego w Białej p.w. św. Piotra i Pawła – pochodzi z XVIII wieku; jest jednym z najważniejszych zabytków drewnianych nie tylko gminy Zgierz, ale również powiatu zgierskiego; obecnie kościół jest centrum parafii, miejscem, w którym nie tylko rozwija się życie religijne, ale też odbywają się uroczystości z okazji świąt narodowych i koncerty muzyczne (jest to obiekt dziedzictwa kulturowego na terenie gminy Zgierz wg Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków)

Besiekierz Rudny

Dom nr 20 w Besiekierzu Rudnym, drewniany, lata 70-te XIX w. – obecnie własność Gminy przeznaczona na mieszkania komunalne. Obiekt wpisany do Rejestru Zabytków Nieruchomych Województwa Łódzkiego

Dzierżązna

1. Gminny Ośrodek Kultury w Dzierżąnej – instytucja kultury funkcjonująca na terenie gminy Zgierz. Siedzibą GOK jest dworek z początku XX wieku o cechach późnego baroku i klasycyzmu.
2. Cmentarz wojenny z I Wojny Światowej. Na cmentarzu zostało pochowanych 13 żołnierzy niemieckich i 117 żołnierzy armii rosyjskiej – ci ostatni w zbiorowych mogiłach. Większość poległych to bezimienni ofiary walk, jakie w tej okolicy stoczyły oddziały niemieckie z nacierającymi od północy wojskami tzw. „oddziału łowickiego” zmierzającego z odsieczą do rozpaczliwie bronionej Łodzi.
3. Stara kuźnia
4. Miejsca pamięci narodowej:

- obelisk poświęcony męczeńskiej pracy dzieci filii obozu dla małoletnich z Dzierżąskiej w czasie II Wojny Światowej
  - grób Wojciecha Słowińskiego na cmentarzu w Dzierżąskiej
5. Park z pierwszego ćwierćwiecza XX w. na terenie GOK (jest to obiekt dziedzictwa kulturowego na terenie gminy Zgierz wg Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków)
  6. Szkoła – inicjatorem jej założenia był Karol Franke (współwłaściciel folwarku w Dzierżąskiej). W listopadzie 1915 roku uzyskał zezwolenie na otwarcie szkoły. Lokal na klasę (jedną z dwóch izb w chacie) udostępniła Teofilia Mamińska-Rosiakowa. Nauczycielem został Stefan Kaucz. Podczas II Wojny Światowej była siedzibą filii obozu koncentracyjnego dla małoletnich.

Gieczno

1. Cmentarz rzymsko-katolicki
2. Miejsce pamięci:
  - grób nieznanego żołnierza armii rosyjskiej poległego w I wojnie światowej i pochowanego na cmentarzu rzymskokatolickim w Giecznie
3. Zespół kościoła parafialnego w Giecznie p.w. Wszystkich Świętych – kościół drewniany 1717 r., dzwonnica drewniana pierwsze ćwierćwiecze XVIII w. (jest to obiekt dziedzictwa kulturowego na terenie gminy Zgierz wg Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków)

Glinnik

Park z przełomu XVII i XVIII w. (jest to obiekt dziedzictwa kulturowego na terenie gminy Zgierz wg Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków)

Jeżewo

Zespół dworski w Jeżewie – budynek murowany z połowy XIX w., park z połowy XIX w., obecnie obiekt wojskowy (jest to obiekt dziedzictwa kulturowego na terenie gminy Zgierz wg Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków)

Kębliny

1. Zespół dworski w Kęblinach z parkiem z ostatniego ćwierćwiecza XIX wieku – obiekt użytkowany przez MONAR. Park wpisany do Rejestru Zabytków Nieruchomych Województwa Łódzkiego.
2. Miejsce pamięci – obelisk poświęcony żołnierzom 28 pułku Strzelców Kaniowskich, którzy w Kęblinach we wrześniu 1939 roku, stoczyli walkę z najeźdźcą

Lućmierz

Miejsce pamięci narodowej - kwatera ku czci pomordowanych ofiar w latach okupacji hitlerowskiej w lesie w Lućmierzu

Rogóżno

Miejsce pamięci narodowej - pomnik ku czci pomordowanych w 1939 roku mieszkańców Rogóżna

Szczawin

1. Cmentarz parafialny z I wojny światowej
2. Miejsce pamięci narodowej - kwatery żołnierzy rosyjskich i niemieckich z I wojny światowej na cmentarzu parafialnym w Szczawinie (lapidarium)